

Reviderad 2010-03-05, 2011-06-05, 2012-05-14, 2013-07-15, 2014-02-02, 2015-04-15, 2016-06-03

Miljöplan.

Carlskrona Golfklubb har 2009-05-25 beslutat att klubben skall förstärka sitt ekologiska tänkande och praktiska handlande i miljöfrågor.

Planen skall baseras på Svenska Golf förbundets anvisningar om god praxis för en golfklubb i miljöfrågor.

Detta betyder att:

- Klubben har en miljöplan som skall hållas uppdaterad, utvecklad samt efterlevas.
- Verksamheten skall minimera sina utsläpp till luft, mark och vatten.
- Minimera förbrukning av resurser, typ energi, vatten, kemikalier.
- Välja miljömässigt korrekta råvaror för restaurang och övrig verksamhet.
- Ha välinformerade medlemmar och välutbildad personal också i miljöfrågor.
- Följa lagar och förordningar samt uppsätta rutiner för verksamhetens skötsel.
- Arbeta med ständiga förbättringar.
- Varje medlem och besökare har ett ansvar att bete sig på ett miljöriktigt sätt vid besök på Carlskrona Golfklubb.

Miljövision.

Beslutad av styrelsen 2009-05-25 och enhälligt godkänd vid klubbens extra årsmöte 2009-09-25

Klubben ansluter sig till Sv. Golf förbundets Miljövision o Strategiska mål, nämligen genom att: Tillhandahålla golfanläggning av hög standard, garantera ett hållbart utnyttjande av naturresurser samt bidra till en hälsosam miljö.

Strategiska miljömål.

- God bebyggd miljö och god hälsa.
- Rika naturmiljöer och levande kulturlandskap.
- Behovsanpassad gödning samt giftminimerad miljö.
- Grundvatten av god kvalitet.
- Begränsad klimatpåverkan och frisk luft.
- Öka miljömedvetenheten inom golfklubben och dess medlemmar.

Carlskrona Golfklubb har, baserat på ovanstående, beslutat anta följande:

Miljöpolicy

- Att inom golfbanans område främja biologisk mångfald genom stor hänsyn och ansvarstagande till naturens villkor.
  - Att systematiskt arbeta med ständiga förbättringar för att minimera verksamhetens miljöpåverkan inom alla områden.
  - Skydda vattentäkter, grundvatten
  - Förebygga olyckor i det dagliga arbetet samt upprätta och öva rutiner för att minimera farlig verksamhet.
  - Vårda och utveckla goda kontakter med myndigheter, leverantörer, entreprenörer samt närboende.
  - Göra miljömässigt riktiga inköp hos ansvarstagande leverantörer.
  - Ställa krav på klubbens medlemmar att verka för en god miljö.
  - Klubbens Miljöplan skall årligen revideras av styrelsen, efter det att ansvariga redogjort för vad som åstadkommits inom miljöområdet.
- Revisionsdatum: maj månad.

Allmänt om Carlskrona Golfklubb.

Den första Carlskrona GK bildades 1906 av militärerna i Wämöparken och blev då landets tredje klubb. Nuvarande Carlskrona GK bildades 1949 och under mitten av 50-talet byggdes banan ute på Almö. Den omfattade då 9 hål. Den officiella invigningen förrättades 1959 av Prins Bertil som även var en av klubbens hedersmedlemmar. 1966 utökades golfbanan till 12 hål och 1982 genomfördes den slutliga utbyggnaden till 18 hål.

Almö är sedan 1987 förklarad som naturreservat för att man skall kunna slå vakt om det rörliga friluftslivet men också till skydd för växter och djur. På Almö med angränsande områden finns flera vandringsleder och en av dessa passerar golfbanan vid hålen 3 och 7. Båtburna gäster kan tas emot vid klubbens egen brygga. Almö gränsar till Hjortahammar som är en gammal kulturbygd med rika lämningar från tidig järnålder.

Carlskrona Golfklubb idag.

Carlskrona Golfklubbs anläggning har de allra bästa förutsättningar avseende natur och miljö och det ska eftersträvas att framhäva dessa värden ytterligare. Klubben äger sedan tidigare klubbhusområdet inkl Selmas fastigheter och sedan 2007 äger klubben även marken där banan är belägen.

Verksamhetsbeskrivning.

Carlskrona Golfklubb är en ideell förening och 2016 har klubben 1176 aktiva medlemmar. Klubben leds av en styrelse med ett antal kommittéer, kansli, klubbchef, greenkeeper, pro, shop, drivingrange och restaurang.

Målet är att bedriva en för en golfanläggning fullskalig verksamhet med förtroendevalda och anställda i samverkan.

Målsättningen för Carlskrona Golfklubb är också att med hjälp av befintliga värden kunna utveckla anläggningen till den standard som dagens golfare kräver avseende trivsel, kvalité och längre säsong.

Organisation och personal.

Carlskrona Golfklubb har en klubbchef anställd på 75 %, resterande tid bedriver han egen verksamhet i bolagsform (AJ:s Golf). Klubbchefens uppgift är att effektuera de beslut som styrelsen fattar och ansvara för den dagliga operativa driften. På kansliet finns en heltidsanställd kanslist. Klubben har 2 golftränare. De är anställda av klubben på 50 % och av AJ:s Golf på resterande 50 %.

Carlskrona GK har 1 Head Greenkeeper samt 3 st heltidsanställda banarbetare, 2 st på 75%, 1 st på 50% och en heltidsanställd vaktmästare.

Anläggningsbeskrivning.

Byggnader.

Klubben äger klubbhuset med kansli, restaurang och shop, maskinhallar samt en konferenslokal samt Rangen med en modern "swingstudio".

Klubben äger också Selmas hus med 10 bäddar samt 4 småstugor med plats för 4 personer. Alla stugorna är utrustade med WC och dusch.

Banor

Carlskrona GK har en 18-hålsbana samt en korthålsbana 30 + 50 bana. 30- banan = 3 hål mellan 10 och 30 m och 50-banan med = 6 hål mellan 25 och 60 m. Banorna ligger i ett mycket naturskönt område med många stora ekar och flera av hålen har havsutsikt.

Under hösten 2010 skedde en ombyggnad av greenområdena på Hål 1, Hål 11 och Hål 18. Invigning av dessa hål skedde den 1 juli 2011. Ett nytt övningsgreensområde öppnades under våren 2016.

Restaurang.

Restaurangen arrenderas ut till en krögare, som bedriver verksamheten i egen regi.

Golfshop

Golfshopen arrenderas ut till ett företag som bedriver verksamhet i bolagsform med hjälp av klubbens tränare.

Banskötsel

Målet är att sköta banan på ett så miljövänligt sätt som möjligt. Ingen bekämpning av ogräs sker. Ingen förebyggande sprutning med kemikaliska preparat mot skadesvampar förekommer. Behandling med kemiska preparat, utförs när svamp konstaterats. Luftning, dressning och ett välbalanserat gödselprogram skall verka förebyggande mot skadesvampar. Goda svampar, Tricoderma polysporum och Tricoderma harzianum, tillsätts på greenerna för att hålla de skadliga svamparna borta. Till största delen är det organiska gödselmedel som används. För att skapa bra förutsättningar för gräset att ska må bra gallras det i trädbeståndet och undervegetationen nära greenområdena. Ljus och vind gör att gräsytorna torkar upp snabbt och risken för svampangrepp minskar och därmed också användandet av kemiska bekämpningsmedel. När det gäller maskinparken finns det planer på att byta ut de nuvarande gräsklipparna som drivs med diesel till mer miljövänliga som drivs av el.

Drift och underhåll.

Driften och underhållet av banan på Carlskrona GK sköts av totalt 8 anställda

Bevattningsanläggning.

Carlskrona GK har en bevattningsanläggning som förser alla greener och tees samt några fairways, med vatten från en grävd brunn belägen vid klubbhuset. Dammen på 18 hålet fungerar som ett magasin för bevattningsvattnet då det pumpas från brunnen till dammen. Bevattningsanläggningen styrs via dator från Head Greenkeepers kontor. Anläggningen får anses vara omodern med dagens mått mätt då det enbart finns cirkelspridare och dessa har inte optimal täckningsgrad. Vid en ombyggnad bör anläggningen uppgraderas till dagens standard.

Vid de nya greenområdena (Hål 1, 11 och 18) är den senaste teknologin installerad vad gäller greenbevattning, med spridare som kan styras separat

Bekämpningsmedel och kemikalier.

Av miljöskäl minimeras användandet av bekämpningsmedel. De medel som används är enbart mot svampangrepp på greenerna och årligen söks tillstånd för användning hos Länsstyrelsen. För att få tillstånd lämnas vattenprover varje år. Sprutjournal redovisas som visar när bekämpning skett, rådande väderlek osv. De växtskyddsmedel som används är Banner Maxx, Headway och Medallion. Medlen förvaras tillsammans med övriga kemikalier i låst skåp med värme, ventilation och tätt golv. Sprayburkar med rostlösningsmedel och färgburkar förvaras i verkstaden. Dieselolja och bensin förvaras i tankar i betonginvallat säkerhetskar.

Källsortering.

Källsortering i ett samarbete med Miljöteknik och Affärsverken har varit gällande sedan 2004. Vi har kärl för alla ändamål såsom metall, plast, brännbart osv. Klubben har ett avtal med Sita för omhändertagande av miljöfarliga produkter i ett för avseendet anpassat säkerhetskåp.

Grannar, myndighetskontakter, intressenter.

Carlskrona GK har flera fastigheter med permanentboende som gränsar till banan. Kontakterna med de boende fungerar mycket bra. Eftersom golfbanan är belägen inom ett naturreservat har klubben täta kontakter med framför allt Länsstyrelsen, vilket också fungerar mycket bra.

Naturvård.

För ett antal år sedan har 23 st blommor artbestämts samt avfotograferats. Tavlan med dessa blommor finns upphängda i konferenslokalen.

Ekoxen, som är Europas största skalbagge, har gått starkt tillbaka i norra Europa. Blekinge Naturskyddsförening har under de senaste åren genomfört inventering av bestånden av ekoxar i länet. Med undantag för någon enstaka rapport från Fågelmara har man funnit ekoxen enbart i de kustnära delarna av Ronneby och Karlskrona. Almö Naturreservat, med Carlskrona GK, är idag en av de viktigaste lokalerna för ekoxen. Larven utvecklas ur murken ekved, medan de vuxna lever av eksav. Det är viktigt att se till att så mycket ek som möjligt får bli liggande kvar orörd i naturen.

Vilka fåglar kan ses på och omkring golfbanan på Almö?

För att få en uppfattning om vilka olika fågelarter som man kan få se på och omkring golfbanan anlätade klubben en fågelskådare Bengt-Åke Fransson att göra en fågelinventering.

Han har besökt området under våren 2013 till våren 2014 sammanlagt 18 gånger och ca 50 timmar. Antalet sedda arter per tillfälle varierar kraftigt under året. I april 2013 låg antalet på ca 35 arter för att i juni öka till ett 50-tal. Lägst antal arter är det i november. Sedan kommer de övervintrande och då ökar antalet arter till ca 20. Totalt har han skådat 86 arter.

Vilka arter är då vanligast?

De arter som är vanligast är talgoxe, kråka och knölsvan. Sedan kommer blåmes, vigg, grågås och gräsand. Dvs fåglar knutna till bebyggelse-människan och fåglar knutna till vattnet.

När det gäller antalet individer är det vigggen som toppar lista. Att det kan finnas över 5000 st är inte otroligt. Flockarna kan innehålla både bergand och brunand. Det mest spännande är dock att kolla igenom flockarna efter lite rariteter som bergand och brunand.

De arter som kan betraktas lite som karaktärsarter för området är strandskata och skäggdopping. Strandskatan födosöker med förkärlek på de klippta gräsyrtorna som liknar betade strandängar. Skäggdoppingen finns på båda sidorna om Almö i vasskanten där den främst konkurrerar med sothönan om boplatser. Två andra arter som inte är så "publika" är hämpling och steglits. Dessa båda arter älskar ytor som

innehåller ”ogräs”. Inte så populärt på en golfbana, men det finns en hel del ytor som sparats och som låtit växa fritt. I de lite tätare snåren på östra sidan om Hasslövägen huserar de sk sångarna som tex näktergal, svarthätta, trädgårdssångare, härmsångare . Lövsångare hörs över hela området. I vassområdena hörs rörsångare. De fåglar som sjunger som mest intensivt i april och maj är lövsångare, gransångare, grönsångare, näktergal, svarthätta, trädgårdssångare.

Rovfåglaorna.

En annan grupp som visar sig i luften är rovfåglaorna. Från tidig vår när ormvråkarna spelflyger och jamar. Lite senare kommer den bruna kärhöken och börjar jaga över bladvassområdena. Vår största rovfågel, havsörnen, häckar på båda sidor om Almölandet och ses därför ganska ofta passera för att söka föda. Även fiskgjusen kommer på besök för att fiska i de lugna vikarna. Den häckar en bit norr om väg E 22. Avslutningsvis förmedlar han några upplevelser som han fått sig till livs av en trogen golfspelare på Almö men också även en initierad fågelskådare. Den första hör våren till och är när fågelsträcken börjar dyka upp i skyn. Man spanar ivrigt för att få syn på det som ofta hörs men inte ses förrän efter ett ivrigt sökande. Och där högt i skyn ser man en flock stora fåglar segla. Tranor! Inget att ta miste på. Långa ben och lång hals. Ivrigt trumpetande. Vi är då i mitten av april. Lite senare i april och hela maj pågår ett evigt kacklande i skyn. Den ena flocken större än den andra passerar över Almö. Det är vitkindade gäss som oftast i välordnade plogar drar österut. När de sedan kommer bort mot Torhamns-landet drar de åt nordost. De som passerar i slutet av maj har en lång resa framför sig upp till den Sibiriska tundran. För de verkligt intresserade finns alla arter som han sett under 2013-2014 redovisat i tabellform.

Några tips och reflektioner:

- Se över holkarna som finns
- Komplettera med nya holkar
- Behåll de ”ogräsytor” som finns
- Skapa ”skitsäkra” boplatser för ladu-och hussvalorna

Nulägesanalys.

Åtgärdsplan.

Baserat på vad som framkommit i nulägesanalysen har miljögruppen tagit fram åtgärdsplaner, som redovisas direkt efter varje avsnitt i nulägesanalysen.

1. Förvaring och hantering av bekämpningsmedel.

		Ja	Nej	Icke aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat.
1.1.	Förvaras kemikalier åtskilda från "explosiva" varor. Typ bensin.	X				
1.2	Har kem.lagret ett golv som håller kvar ev. spill	X				
1.3	Finns pärm med aktuella säkerhetsblad i anslutn. till kemlagret?	X				
1.4	Används den skydds- utrustning som anges på säkerhetsbladet?	X				
1.5	Förvaras alla kemikalier i orginalförpackning?	X				
1.6.	Är dörren till kem.lagret markerad med skylt?	X				
1.7	Används och förvaras endast preparat som är godkända av kemikalieinspektionen?	X				
1.8	Finns giltiga ADR-intyg om farligt gods. Transporteras utöver begränsad mängd med annat fordon än traktor.	X				

2. Rutiner vid påfyllning och rengöring av sprutan.

		Ja	Nej	Icke aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat.
2.1	Läses preparatets etikett eller säkerhetsblad innan bekämpning?	X				
2.2	Är sprutan regelbundet kalibrerad?	X				
2.3	Är sprutan funktionstestad av auktoriserad testare?	X				
2.4	Används den skyddsutrustning som anges på skyddsbladet?	X				
2.5	Sker påfyllning av sprutan på lämplig plats typ biobädd, platta med uppsamling etc.				Vi har efter samråd med myndigheter kommit fram till lämplig plats	
2.6	Sker rengöring av på en plats där risk för läckage till vatten o miljö minimerats.	X				
2.7	Rengörs tomma bekämpningsmedelsförp. genom tre sköljningar, innan de lämnas till avfall?	X				

2.8	Hålls skyddsavstånd till minst 30 m till brunnar och vatten vid fyllning och rengöring.	X				
-----	---	---	--	--	--	--

3. Spridning av bekämpningsmedel.

		Ja	Nej	Icke aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat.
3.1	Har de som utför bekämpningen giltigt kunskapsbevis för klass 2L och eller tillstånd för 1L?	X				
3.2	Är den kemiska bekämpningen anmäld till kommunen?	X				
3.3	Används avdriftreducerande utrustning, typ kjolar och/eller munstycken	X				
3.4	Iakttages nödvändiga mark- och vindanpassade skyddsavstånd mot t.ex. vattenmiljöer	X				
3.5	Skrivs journal över bekämpningen?	X				

4. Lagring av diesel. Cisterner.

		Ja	Nej	Icke aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat.
4.1	Finns tillstånd från kommunen om ni sammanlagt lagrar mer än 3 kbm dieselolja.			X		
4.2	Är cisterner större än 1 kbm besiktigad av ackrediterad firma?	X				
4.3	Finns fungerande överfyllnadsskydd och avluftning.	X				
4.4.	Har kopia skickats till kommunen på cisternens besiktningsintyg.	X				
4.5	Finns skydd mot spill till miljö och vatten vid påfyllnad och tankning?	X				
4.6	Står cisternen på jämt bärande underlag och är skyddad för korrusion o åverkan?	X				
4.7	Förvaras diesel inom vattenskyddsområde?		X			

5. Farligt avfall.

		Ja	Nej	Icke aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat.

5.1	Lämnas farligt avfall till kommunen eller annan godkänd mottagare? Ex. oljefilter, lysrör batterier.	X				
5.2	Journalförs mängd, typ av avfall, som uppstår och vart det lämnas?	X				
5.3	Är ev. transport av farligt gods anmäld till Länsstyrelsen			X		
5.4	Lämnas transportdokument om farligt avfall som hämtas av entreprenör?	X				

6. Övrigt avfall.

		Ja	Nej	Icke aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat
6.1	Lämnas allt övrigt avfall till kommunens mottagningsstation	X				
6.2	Anmäls transporter av mer än 50 ton alt. 250 kbm övrigt avfall till Länsstyrelsen.			X		

7. Vattenverksamhet.

		Ja	Nej	Icke aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat.
7.1	Har kontakt tagits med Länsstyrelsen innan avvattning, dikning, eller annan ändring av vattennivån?	X				

7.2	Finns tillstånd från miljödomstolen om bevattnings- eller annan vattenverksamhet bedrivs. Behövs ej om allm. eller enskilda intressen ej skadas.			X		
-----	--	--	--	---	--	--

8. Spridning av gödsel och annat organiskt material.

		Ja	Nej	Icke aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat.
8.1	Sprids organiska och/eller mineralgödselmedel under perj. 1/12 till 28/2?		X			
8.2	Vid ev. spridning av slam, följs föreskrifterna avseende givor?			X		

9. Natur- och Kulturmiljö.

		Ja	Nej	Ej aktuellt	Kommentar	Åtgärd dat.
9.1	Kontaktas Länsstyrelsen för samråd innan åtgärder som kan skada naturmiljön påbörjas.	X				
9.2	Finns Natura 2000-område eller andra biotopskyddade områden på eller i anslutning till banan?	X				
9.3	Tas hänsyn vid arbeten att inte ex.	X				

	våtmarker, stenmurar öppna diken mm, skadas?					
9.4	Finns vattenskyddsområden på eller i anslutning till banan? Vilka regler gäller?		X			
9.5	Finns kulturminnen eller fornlämningar på banan?	X				

Elförbrukning och åtgärder

Carlskrona GK förbrukar 165.000 kwh/år (2015). Klubben använder en köpt tjänst där ett företag står för stora inköp av el och därigenom kan pressa priserna. Genom att installera luft/vattenpump i restaurangen och klubbhus har förbrukningen sänkts från tidigare

210.000 kwh/år. Policyn är, när det gäller lampor och lysrör, att endast lågenergialternativ används.

Samtliga lampor och lysrör är utbytta till lågenergi under våren 2012. Nya luft/luftvärmepumpar är installerade i konferenslokalen och i banpersonalens omklädningsrum.

11. INKÖPSRUTINER/ KONTOR/ADMINISTRATION/KOMMUNIKATION

	Finns policy för:	Ja	Nej	Ej aktuellt	Kommentar	Åtgärd. dat.
11.1	Miljömärkning/miljö märkta produkter?	X			Miljömärkta alternativ används i första hand	
11.2	Lokalt producerat?				I mån av möjlighet	
11.3	Återvinning?	X				
11.4	Samordnade utskick?	X				
11.5	Papperskonsumtion?	X				

12. RESTAURANG

	Finns policy för:	Ja	Nej	Ej aktuellt	Kommentar	Åtgärd. dat.
12.1	Engångsartiklar	X			Används endast i undantagsfall	
12.2	Lokalt producerat?	X			Vid tillgång används lokalt producerade varor	
12.3	Återvinning/ Avfallshantering?	X			Avfall sorteras	
12.4	Energisnåla köksmaskiner?	X			Vid byte köps energisnåla	
12.5	Kravodlat?		X			

13. Shop

	Finns policy för:	Ja	Nej	Ej aktuellt	Kommentar	Åtgärd. dat.
13.1	Emballagehantering/ Återvinning/ Avfallshantering?	X			Avfall sorteras	
13.1	Miljövänliga varor såsom miljöpeggar?				I mån av tillgång	

Kort åtgärdssammanfattning från "miljögruppen/miljöansvarig".

Uppdateringar av fakta har gjorts i texten 3 juni 2016 av Annette Nordqvist och Roger Hillborg.

Förslag till kommande aktivitet:

- 1) Utskick av fakturor till medlemmar ska ske elektroniskt då det är möjligt.
- 2) Se över och förnya beståndet av fågelholkarna
- 3) Undersöka möjligheterna att sätta upp solceller för att producera egen el.
- 4) Om möjligt byta ut gräsklipparna som drivs med diesel till mer miljövänliga som drivs med el.
- 5) Ta bort samtliga papperskorgar på banan

